

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ברכות

פרקים ד-ה: תפילה

סוגיה לז: שהייה לפני התפילה ואחריה

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

© כל הזכויות שמורות למחבר

סוגיה לז: שהייה לפני התפילה ואחריה

*

רקע

המשנה אומרת שחסידים ראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה. דין זה אינו חיוב אלא מעלת חסידות, אך הגמ' אומרת שיש דין מקביל שהוא חיוב על כל אדם.

מקורות

- א. גמ' לב: "חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת... ומלאכתן מתברכת"
- ב. תוס' ד"ה קודם
- ג. תלמידי רבינו יונה כא. ד"ה חסידים
- ריטב"א ד"ה מתוך שחסידים
- רמב"ם הל' תפילה פ"ד הט"ז
- ד. שו"ע סי' צג סע' א, ומשנה ברורה

ריטב"א ד"ה מתוך שחסידים

מתוך שחסידים הן תורתן משתמרת וכו'. ואם תאמר, והא ברייתא דלעיל דתני המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפלתו בכל אדם קאמר, ואם כן אימת יעשו תורתם ומלאכתם, דליכא למימר בכל אדם טעמא דחסידים. יש לומר דשעה דתני בשאר בני אדם לאו דוקא, אלא בשישהו פורתא סגי.

הסבר הסוגיה

המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפלתו ושעה אחת אחר תפלתו. [ברייתא לב:]

הגמ' מביאה ברייתא האומרת שהמתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם התפילה ושעה אחת לאחריה. מסביר הריטב"א [ד"ה מתוך שחסידים] ש"שעה" זו אינה דומה ל"שעה" שחסידים ראשונים שוהים, שהם שוהים שעה של שישים דקות והברייתא עוסקת ב"שעה קלה".

הרמב"ם [פ"ד הט"ז] פוסק: "כיצד היא הכוונה, שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאלו הוא עומד לפני השכינה, לפיכך צריך לישב מעט קודם התפלה כדי לכוין את לבו ואחר כך יתפלל בנחת ובתחנונים. ולא יעשה תפלתו כמי שהיה נושא משאוי ומשליכו והולך לו, לפיכך צריך לישב מעט אחר התפלה ואחר כך יפטר. חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם תפלה ושעה אחת לאחר תפלה ומאריכין בתפלה שעה". בפסק הרמב"ם מתחדשים שלושה דברים:

א. חיוב שהייה לפני התפלה הוא כדי שיוכל לכוין את לבו בתפילה, וחיוב שהייה לאחר התפילה הוא כדי שהתפילה לא תיראה כמשאוי שמשליך אותו והולך לדרכו.

ב. הרמב"ם מסכים עם דברי הריטב"א, שהחיוב הוא "לישב מעט" קודם התפילה ואחריה, ומידת חסידים הראשונים היתה לשהות שעה שלמה לפני התפילה ואחריה.
 ג. מנהגם של החסידים הראשונים מקביל לחיוב שהייה של כל אדם, ולא כשיטת רבינו יונה [נא. ד"ה כדן] הסובר שחסידים ראשונים לא שהו כדי שיכוונו באמירת התפילה, אלא שהו כדי "שיכוונו שיהיה לבם שלם בעבודת המקום ויבטלו מלבם תענוגי העולם הזה והנאותיהם".

סיכום

יש חיוב לשהות מעט לפני התפילה כדי שיכוון לבו בתפילה, ולשהות מעט אחר התפילה כדי שהתפילה לא תיראה כמשאוי. לדעת הרמב"ם חיוב זה זהה למנהגם של החסידים הראשונים, אך חסידותם היתה בכך שהקדישו תשע שעות ביום לתפילה. לדעת רבינו יונה מנהג החסידים היה שונה מהדין לא רק בכמות אלא גם באיכות, שהם כיוונו גם שליכם יהיה שלם בעבודת ה'.

הלכה

השו"ע [סי' צג סע' א] פוסק שצריך לשהות שעה אחת לפני התפילה ואחריה. המגן אברהם [סק"א] מפרש שמעיקר הדין מספיק לשהות כדי הילוך שמונה טפחים.